

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

JAWNE

~~SECRET~~
~~subsonic~~
~~SECRET~~

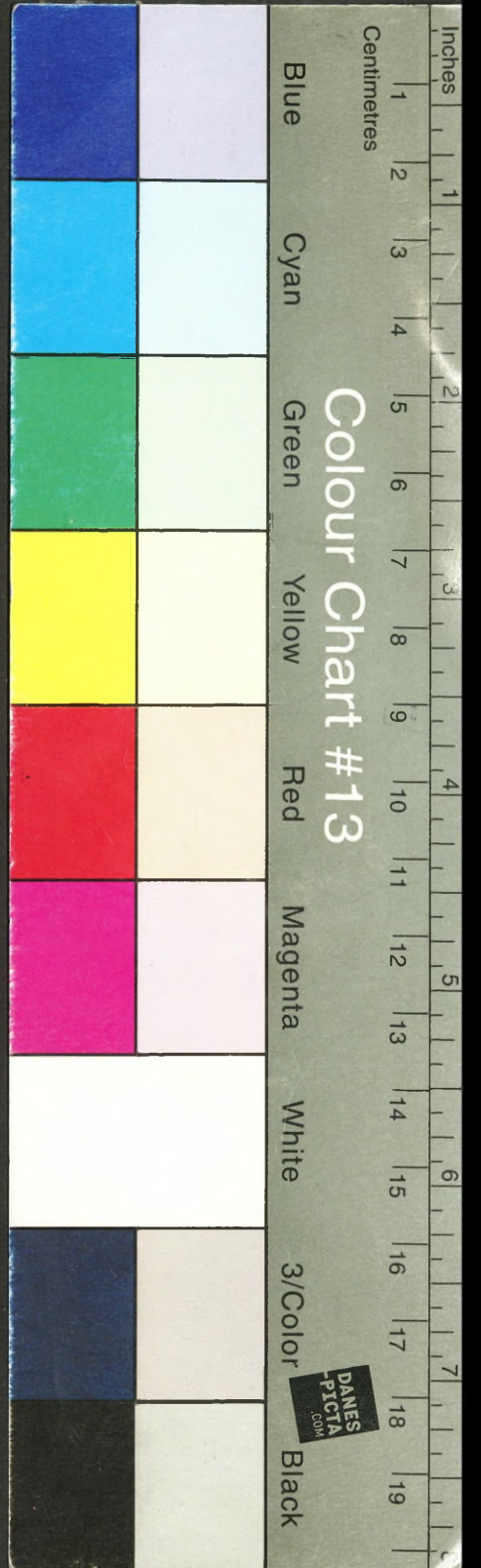
Egz. Nr.....1

gen. bryg. dr Jan ŚWIATOWIEC

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA
SZTUKI OPERACYJNEJ

40867
BIBLIOTEKA NAUKOWA AG WP
Archiwum Działu Zbiarów Specjalnych
Nr ewid.

49

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

JAWNE

~~SECRET~~
~~subsonic~~

~~SECRET~~

Egz. Nr.....1

gen. bryg. dr Jan ŚWIATOWIEC

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA
SZTUKI OPERACYJNEJ

40867
BIBLIOTEKA NAUKOWA ANS WP
Archiwum Działu Zbiarów Specjalnych
Nr ewid.....

S Z T A B G E N E R A L N Y

Gen. bryg. dr Jan ŚWIATOWIEC

JAWNE

PODSTAWA
Ustawa z dnia 22 stycznia 1969 roku
art. 86 ust. 2
(Dz. U. RP Nr 11 poz. 95)
.....
podpis

~~.....~~
~~.....~~
~~.....~~

Egz.nr.... 1

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 12657

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA SZTUKI OPERACYJNEJ

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASB WP
Archiwum Działu Zbiarów Specjalnych
Nr ewid.

40867

W a r s z a w a

Wrzesień - 1972 r.

SPIS TREŚCI

	Str.
I. MIEJSCE I ROLA SZTUKI OPERACYJNEJ W NAUCE I PRAKTYCE WOJENNEJ	3
1. Podstawowe pojęcia związane ze sztuką operacyjną..	3
2. Główne zasady sztuki operacyjnej	7
II. RODZAJE OPERACJI I ICH ISTOTA	10
1. Operacje zaczepne	10
2. Operacje obronne	14
3. Operacje specjalne	16
III. PRZYGOTOWANIE WOJSK	19
1. Szkolenie wojsk	19
2. Gotowość bojowa	20

ZAŁĄCZNIKI

Schemat 7a/kolejny - przedłużenie numeracji załączników do skryptu pt. "Zasady strategii wojennej"/- "Rozmach operacji na Zachodnim TDW.

Ponadto wykorzystuje się schematy ilustrujące wykłady na temat operacji zaczepnej i obronnej frontu i armii /odpowiednio do rangi kursu przeszkolenia kadry WP/.

I. MIEJSCE I ROLA SZTUKI OPERACYJNEJ W NAUCE I PRAKTYCE WOJENNEJ

1. Podstawowe pojęcia związane ze sztuką operacyjną

W skrypcie /wykładzie/ o podstawowych zasadach strategii wojennej jest mowa o istocie i strukturze nauki wojennej i jej głównej dziedzinie - sztuce wojennej.

Niniejszy skrypt /wykład/ poświęcony zostanie problematyce sztuki operacyjnej.

Na pytanie - jakie jest jej miejsce i rola w nauce i praktyce wojennej - można odpowiedzieć w ten sposób: sztuka operacyjna stanowi ogniwo łączące /w ramach sztuki wojennej/ strategię i taktykę /schemat 3/. Spełnia ona przy tym w nauce wojennej dyscyplinę teoretyczną badającą współczesne operacje, będące kompleksem działań w skali operacyjnej, w praktyce zaś - jest sztuką łączenia wysiłków działań bojowych, taktycznych i operacyjnych w jednolitą operację frontową /armijną/ dla osiągnięcia celu operacyjnego, jako części celu strategicznego.

Połączenie wysiłków wymienionych trzech dziedzin w praktyce, zapewnia w efekcie uzyskanie żądanych wyników działań zbrojnych na teatrze działań wojennych.

Zakres zainteresowań sztuki operacyjnej przyjęto określać w odniesieniu do jej teorii i praktyki.

Teoria sztuki operacyjnej zajmuje się badaniem właściwości i warunków pola bitwy i operacji, wykrywaniem praw rozwoju

sytuacji bojowej oraz ustalaniem prawidłowości i zasad organizacji i prowadzenia operacji na lądzie, morzu i w powietrzu. Jako część składowa sztuki wojennej sztuka operacyjna wykorzystuje teorie i metodologie poszczególnych jej dziedzin i dyscyplin, w szczególności zaś zasady strategii wojennej oraz kierunki naukowo-techniczne w zakresie uzbrojenia i wyposażenia technicznego wojsk. Spełniając w stosunku do teorii taktyki nadrzędną rolę sztuka operacyjna ustala kierunki jej rozwoju.

W praktyce sztuka operacyjna zajmuje się: w czasie pokoju - przygotowaniem sił zbrojnych oraz elementów zabezpieczenia operacyjnego /bojowego/ i tyłowego wojsk lądowych, lotniczych, OPK i marynarki wojennej, realizując szereg przedsięwzięć o charakterze wychowawczo-szkoleniowym, operacyjnym, organizacyjno-mobilizacyjnym, organizacyjno-technicznym itp., w czasie wojny zaś - organizacją i prowadzeniem operacji frontowych i armijnych.

W sensie teoretyczno-naukowym i praktycznym sztuka operacyjna rozwiązuje więc: problemy użycia broni masowego rażenia, zasady użycia rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk na froncie zewnętrznym /w operacjach/, problemy obrony terytorium kraju /militarnej i cywilnej/, problemy mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk, ich gotowości bojowej, dowodzenia, zabezpieczenia operacyjnego i tyłowego itp.

Dla sztuki operacyjnej typowe są dwa bliskoznaczne pojęcia i odpowiadające im terminy: "operacja" i "bitwa" /obydwie kategorie pojęciowe dotyczą skali operacyjnej/.

Pojęcie "operacja" oznacza uzgodnione, powiązane ze sobą co do celów, miejsca i czasu zmasowane uderzenia jądrowe oraz manewrowe działania związków operacyjnych /lądowych, lotniczych, morskich/, prowadzone z określonym zamiarem strategicznym. Pojęcie to również często określa się jako sumę jednoczesnych lub kolejnych bitew /operacyjnych/ i walk, połączonych wspólnym zamiarem operacyjnym, w celu wykonania pośredniego zadania strategicznego lub też zadania kampanii wojennej.

Operacje /w zakresie zainteresowań sztuki operacyjnej/ klasyfikuje się według rodzaju TDW na operacje lądowe i morskie; według głównego rodzaju sił zbrojnych, realizującego daną operację - na operacje ogólnowojskowe /frontowe, armijne/, powietrzne, desantowe /powietrzno-desantowe, desantowo-morskie, kombinowane/ i przeciwdesantowe; według realizowanych celów oraz sposobów działań wojsk - na operacje zaczepne i obronne; według stosowanych broni jądrowych - na operacje z użyciem i bez użycia broni jądrowej; według okresu wojny, kampanii i operacji strategicznych - na początkowe i następne; według kryterium czasu realizacji kilku operacji - na równoczesne i kolejne; według kryterium realizacji przez różne rodzaje sił zbrojnych - na samodzielnie lub wspólne /połączone/.

Przez pojęcie "bitwa" /operacyjna/ rozumie się szereg walk prowadzonych przez związki taktyczne, mające decydujące znaczenie dla osiągnięcia celu operacji lub jej etapu. Pojęcie bitwy w znaczeniu operacyjnym nie jest w pełni sprecyzowane i zdeterminowane parametrami rozmachu działań. Jedynie w kontekście realizacji operacji frontowej, gdy występuje pojęcie

np. "wprowadzenie do bitwy drugiego rzutu frontu" /całością lub częściami/, mamy do czynienia z zamierzeniem planowym, sprecyzowanym co do celu, zadań, sił i środków, terenu, czasu oraz sposobów realizacji zadań bitwy i końcowych jej efektów. W wielu wypadkach dopiero historycy klasyfikują i zaliczają do bitwy /jako kategorii działań operacyjnych/ określone ważne działania taktyczne i operacyjne, które doprowadziły w toku operacji frontowej do pobicia wojsk nieprzyjaciela oraz miały decydujące znaczenie dla osiągnięcia celu operacji.

Ponieważ sztuka operacyjna spełnia wiodącą rolę w stosunku do taktyki /określa cele i zadania, narzuca jej nawet ogólne formy działań taktycznych, wspiera "swoimi" środkami te działania itp./, zostanie w tym miejscu zdefiniowane pojęcie "taktyka".

Pojęcie "taktyka" oznacza teorię i praktykę organizacji i prowadzenia walki przez związki taktyczne, oddziały i pododdziały. W teorii - zajmuje się ona zadaniami i sposobami prowadzenia walki ogólnowojskowej i rodzajów wojsk, użycia w walce sił i środków oraz zagadnieniami dowodzenia i zabezpieczenia - bojowego, kwatermistrzowskiego i technicznego.

W praktyce taktyka jest umiejętnością przygotowywania i prowadzenia walki na współczesnym /jądrowym i bezjądrowym/ polu walki.

W zależności od rodzaju sił zbrojnych i rodzaju wojsk odróżnia się: taktykę ogólną, taktykę rodzajów sił zbrojnych i wojsk /artylerii, lotnictwa, wojsk OPL, inżynierskich, chemicznych itp./ oraz taktykę tyłów.

2. Główne zasady sztuki operacyjnej

Zasady sztuki operacyjnej wynikają z ogólnych praw wojny i działań zbrojnych /schemat 2/.

Do podstawowych zasad sztuki operacyjnej należą:

Zasada 1. Wojska oraz dowództwa i sztaby powinny posiadać pełną wartość, zdolność i gotowość bojową do działań zarówno na jądrowym, jak i bejjądrowym polu walki. Warunkom tym powinna odpowiadać ich moc uderzeniowo-ruchowa, wyszkolenie i wychowanie oraz wszechstronne zabezpieczenie.

Zasada 2. Na współczesnym jądrowym i bejjądrowym polu bitwy /walki/ nadal obowiązuje zasada masowania sił i środków w decydujących miejscach i czasie. Chodzi tu o wybór kierunku głównego uderzenia i stworzenia na nim przewagi /ogień, ruch i formy manewru/, o zapewnienie w decydujących miejscach i czasie korzystnego dla siebie stosunku sił i środków. Innymi słowy - wymagane jest koncentrowanie wysiłków na głównych kierunkach /rejonach, obiektach/ działań.

Zasada 3. Jądrowe i bejjądrowe pole bitwy /walki/ wymaga równocześnie rozśrodkowania sił i środków w celu zmniejszenia strat od środków ogniowych nieprzyjaciela /środki raketowo-jądrowe, artyleryjskie, lotnicze, chemiczne i bakteriologiczne/.

Zasada 4. We współczesnych operacjach /walkach/ powinna być zapewniona koordynacja ruchowo-uderzeniowa działań bojowych wszystkich rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk. Wojska lądowe wykonują główne zadania operacji, jednakże same one - bez wsparcia wojsk raketowych i artylerii, lotnictwa i desantów /powietrznych, morskich, kombinowanych/ - nie są w stanie

zrealizować tych zadań.

Z zasady tej wynika konieczność organizacji i ciągłego odtwarzania współdziałania wewnątrz związków operacyjnych i taktycznych różnych rodzajów sił zbrojnych oraz między nimi. Jest to jeden z głównych obowiązków dowódców i sztabów wszystkich szczebli organizacyjnych wszystkich rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk.

Zasada 5. Zaskoczenie i inicjatywa w działaniu stanowią - obok ilościowej przewagi nad przeciwnikiem oraz pancowania w powietrzu i na morzu - ważny czynnik zapewniający powodzenie w działaniach, szczególnie w początkowym okresie wojny.

Zasada 6. Skrytość przygotowania oraz wszechstronne zabezpieczenie operacyjne wojsk zapewnia zaskoczenie oraz zmniejsza straty w siłach i środkach, a tym samym stwarza lepsze warunki do realizacji celów i zadań operacji.

Zasada 7. Ekonomia sił i środków zapewnia właściwe ich użycie oraz efektywność operacyjną /bojową/ działań bojowych wojsk.^{1/} Chodzi o to, aby minimalnie niezbędnymi siłami i środkami uzyskać w danym miejscu i czasie maksymalne efekty operacyjne. Pośrednio chodzi również o ekonomię czasu, o ciągle wyprzedzanie nieprzyjaciela w czasie - zarówno w procesie decydowania, jak i w toku kierowania działaniami oraz w działaniach bojowych wojsk.

1/ Efektywność operacyjną /bojową/ określa się jako funkcję efektywności sił i środków, użytych w walce zbrojnej, w której z jednej strony uwzględnia się ilości i jakość sił i środków, z drugiej zaś - optymalne /ekonomiczne/ ich wykorzystanie i efektywne dowodzenie /kierowanie/ nimi.

Zasada 8. Aktywność działań i dążność do szybkiego osiągnięcia celów operacji. Chodzi tu o nie wiązanie sił w walce o trudne do zdobycia obiekty na kierunku i nie osłabienie tempa. Chodzi również o to, aby wykorzystując uderzenia rakietowo-jądrowe i lotnictwa oraz powodzenie w określonym miejscu i czasie, potęgować tam wysiłki i rozwijać zdecydowane działanie, osiągając maksymalne ich tempo. Należy przy tym stosować najrozmaitsze formy manewru operacyjno-taktycznego, ogniowego i ruchowego.

Zasada 9. Ciągłość działań. Należy ten czynnik rozpatrywać w wymiarze czaso-przestrzennym oraz w kryteriach celów i zadań strategicznych. Realizowana operacja powinna stwarzać odpowiednie warunki do realizacji kolejnej operacji. Działania należy prowadzić bez przerwy przez całą dobę /w dzień i w nocy/, bez względu na warunki atmosferyczne i porę roku. Pauzy operacyjne powinny być zjawiskiem rzadkim i wyjątkowym.

Zasada 10. Zabezpieczenie operacyjne, polityczne i tyłowe /kwatermistrzowskie i materiałowo-techniczne/. stanowi gwarancję stałego utrzymywania należytej wartości i zdolności bojowej wojsk /ich siły motorycznej i odporności moralno-psychicznej/.

Zasada 11. Od efektywności kierowania operacją i dowodzenia wojskami zależą efekty operacji.^{2/} Kierowanie operacją polega nie tylko na reagowaniu na zjawiska pola walki /w określonym miejscu i czasie/ przez organizowanie działań wojsk

2/ Pod pojęciem "efektywność dowodzenia" przyjęto uważać taką zdolność i możliwość systemu kierowania /dowodzenia/, która zapewnia wojskom wykonanie zadań bojowych w określonym miejscu i czasie i zrealizowanie celu operacji /walki/ z najmniejszymi stratami sił i środków.

własnych, lecz także na oddziaływaniu ogniowym, psychologicznym, radioelektronicznym itp. na przeciwnika oraz narzucaniu mu swej woli przez wyprzedzanie myślowe, wykorzystywanie mocy uderzeniowo-ruchowej własnych sił i środków itp. Dowodzenie - to kierowanie wysiłku własnych wojsk na wykonanie zadań bojowych /operacji/ w określonym miejscu i czasie. Wymagana tu jest jedność woli dziesiątków i setek tysięcy ludzi, realizujących nadrzędne cele operacji.

Techniczne systemy dowodzenia należy chronić przed środkami ogniowego, dywersyjnego i radioelektronicznego oddziaływania nieprzyjaciela.

II. RODZAJE OPERACJI I ICH ISTOTA

Sztuka operacyjna uznaje dwa rodzaje operacji: zaczepne i obronne /chodzi tu o operacje frontowe i armijne /równorzędnych związków operacyjnych/.

W niniejszym skrypcie /wykładzie/ omówiona zostanie jedynie istota tych operacji. Szczegółowe omówienie operacji zaczepnej i obronnej zawierają oddzielne skrypty /będą wygłaszane oddzielne wykłady i zorganizowane zajęcia grupowe i ćwiczenia/.

1. Operacja zaczepna /schemat 8/

Sztuka operacyjna zakłada, że działania zaczepne prowadzone będą przez szybkie zgrupowania uderzeniowe na zasadniczych kierunkach, w bardzo dużych tempach, w celu jak najszybszego wyjścia na całą głębokość operacji. Nacierające

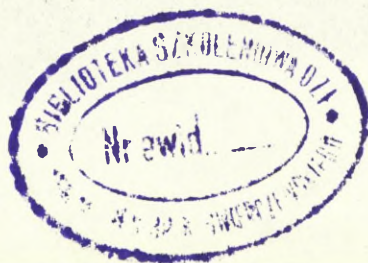
wojska z zasady nie będą dążyły do opanowania całego terenu w pasach działania, lecz będą starały się uchwycić najważniejsze rejony i ośrodki o znaczeniu strategicznym i operacyjnym. Rejony /ośrodki/ te wcześniej mogą być obezwładnione lub zniszczone uderzeniami jądrowymi, zaś wojska nieprzyjaciela mogą być obezwładniane lub niszczone różnymi środkami rażenia oraz wiązane przez desanty operacyjne i taktyczne.

Zakładając, że przyszłe operacje zaczepne będą prowadzone z użyciem broni jądrowej lub bez jej użycia /szczególnie w początkowym okresie wojny/, sztuka operacyjna opracowała i nadal rozwija odpowiadające tym założeniom zasady organizacji i prowadzenia tego rodzaju operacji. Równocześnie, realizując programy szkolenia operacyjnego i taktyczno-bojowego, przygotowuje się wojska do działań na przyszłym polu bitwy /walki/, w którym znajdą zastosowanie najróżnorodniejsze środki walki.

Celem operacji zaczepnej będzie zazwyczaj rozbicie w pasie natarcia zasadniczego zgrupowania nieprzyjaciela na całą głębokość pierwszego rzutu operacyjnego wojsk lądowych TDW /w pasie działania frontu/, a w tym przede wszystkim zniszczenie jego środków jądrowych oraz opanowanie ważnych rejonów i obiektów na terytorium nieprzyjaciela, zapewniających pomyślne wykonanie kolejnej operacji.

Cel operacji zaczepnej będzie zależał od:

- celu strategicznego /związku strategicznego/ operacji strategicznej na TDW, w ramach której prowadzona jest operacja frontowa;

- sytuacji wojskowo-politycznej;
- zamiaru wyższego przełożonego;
- operacyjnego położenia wojsk oraz ich możliwości bojowych i stanu moralno-politycznego;
- warunków współdziałania z sąsiadami, a także pomiędzy rodzajami sił zbrojnych i rodzajami wojsk;
- właściwości geograficznych TDW i operacyjnego przygotowania kierunku operacyjnego.

Zarówno w warunkach stosowania jak i bez użycia BMR cel operacji pozostaje ten sam, z tym że przy zastosowaniu broni jądrowej zmieniają się parametry rozmachu operacji /schemat 7/.

Jeden główny cel operacji rozkłada się na szereg celów pomocniczych, jak np. zniszczenie zgrupowanie wojsk nieprzyjaciela; uchwycenie obiektów /rejonów/ o znaczeniu operacyjnym i strategicznym.

Dialektycznie rzecz biorąc obydwa wymienione cele identyfikują się, gdyż trudno sobie wyobrazić, by nieprzyjaciel pozostawił ważne rejony, rubieże lub obiekty nie obsadzone przez odpowiednie zgrupowanie wojsk. W wyjątkowych jednak wypadkach zdobycie i utrzymanie ważnego rejonu, rubieży lub obiektu może stać się dominatą przy określaniu celu operacji, niszczenie zaś wojsk przeciwnika następuje równolegle lub też po osiągnięciu pierwszego celu operacji, tzn. po zdobyciu wyznaczonego terenu /obektu/

Tak się stało na przykład w 1945 r. w operacji berlińskiej, w której 1 Front Białoruski i 1 Front Ukraiński miały na celu przede wszystkim uchwycenie Berlina i opanowanie ważnej rubieży

na rzece ŁABA, a dopiero po wykonaniu tego zadania wojska obydwu frontów miały przystąpić do niszczenia zgrupowania nieprzyjaciela. Cel ten praktycznie został zrealizowany w takiej właśnie kolejności.

W niektórych wypadkach, w toku prowadzenia samej operacji, może nastąpić częściowa zmiana celu operacji. Na przykład gdy armia nacierająca wzdłuż wybrzeża morskiego napotka na duże siły desantu morskiego nieprzyjaciela, wówczas front może przerwać czasowo operację zaczepną tej armii i nakazać jej przejście do walki z tym desantem i osłony skrzydła nacierającego frontu.

Oczywiście, cele operacji frontu /armii/ będą zależały każdorazowo od warunków, w jakich dana operacja będzie przebiegała. Jeśli na przykład w początkowym okresie wojny na zgrupowania przeciwnika zostaną wykonane z zaskoczenia zmasowane uderzenia rakietowo-jądrowe, to ocalałe jednostki nieprzyjaciela w zasadzie nie będą w stanie stawić zdecydowanego oporu /przynajmniej w rejonach nadgranicznych/. Natomiast nasze wojska, o ile nieprzyjaciel nie zdąży na nie wykonać w tym samym czasie uderzeń odwetowych, przejdą do pościgu i będą zajmowały teren w jego głębi, zanim nie napotkają oporu głębokich odwodów przeciwnika. Cele operacji będą polegały nie na pościgu i zajmowaniu terenu, lecz raczej na rozbijaniu zgrupowań odwodowych nieprzyjaciela i zdobywaniu rubieży i rejonów.

Jeśli operacje będą się odbywały bez użycia broni masowego rażenia /przynajmniej początkowo/ - wówczas ich cele będą polegały na rozbijaniu zgrupowań nieprzyjaciela, zdobywaniu terytorium i przejmowaniu inicjatywy.

Parametry rozmachu operacji na poszczególnych kierunkach strategicznych i operacyjnych Zachodniego TDW scharakteryzowano na schemacie 7.

2. Operacje obronne

/schemat 9/

Za podstawę obrony w przyszłej wojnie uważa się manewr szybkich zgrupowań wojsk, silne przeciwuderzenia i kontrataki wsparte bronią raketowo-jądrową, artylerią i lotnictwem, połączone z uporczywym utrzymywaniem rejonów o decydującym znaczeniu. Rejony te mogą zamykać najważniejsze kierunki natarcia nieprzyjaciela, zanim się ono rozpocznie. Możliwości takie stwarza broń jądrowa oraz wysoka manewrowość współczesnych wojsk pancernych i zmechanizowanych.

Warunki, w jakich organizuje się działania obronne, mogą być następujące:

a/ w wypadkach, gdy nasze wojska nie zdążą osiągnąć wymaganej przewagi, a więc dla zyskania na czasie obronę organizuje się w sposób zamierzony /obrona zamierzona/;

b/ w przypadkach, gdy własne wojska nie zdobędą przewagi nad przeciwnikiem lub gdy przy dużym tempie ich działań zaczepnych tyły nie nadążą za rzutami bojowymi oraz odwody operacyjne /taktyczne/ nie zdążą na czas podejść do rubieży wprowadzenia do bitwy /walk/; w takich przypadkach wojska zmuszone zostaną do działań obronnych /obrona wymuszona/.

Obrona zawsze ma charakter przejściowy. Jej zasadniczym celem jest stworzenie i zapewnienie warunków /osłabienie nieprzyjaciela, spotęgowanie własnych sił aż do uzyskania przewagi ilościowo-jakościowej/ do działań zaczepnych.

Rozróżnia się trzy rodzaje obrony:

- stała /zawczasu przygotowana/,
- doraźnie zorganizowana,
- ruchowa /działania opóźniające/.

Wszystkie trzy rodzaje obrony traktowane są jako przejściowy rodzaj działań, a celem każdego z nich jest załamanie natarcia nieprzyjaciela i stworzenie warunków przejścia do działań zaczepnych.

Celem operacji obronnej może być między innymi:

- zyskanie na czasie niezbędnym dla poczynienia przedsięwzięć zmierzających do rozbicia nacierających /przeciwuderzających/ wojsk nieprzyjaciela, a zwłaszcza wykrycia i zniszczenia jego środków napadu/broni jądrowej;
- stworzenie opłacalnych celów dla skutecznego wykorzystania broni raketowo-jądrowej;
- rozproszenie wysiłku atomowego nieprzyjaciela;
- zadanie nieprzyjacielowi maksymalnych strat i zahamowanie tempa natarcia jego wojsk, a niekiedy także załamanie ich natarcia;
- stworzenie wojskom własnym warunków przejścia do natarcia lub wzięcia w nich udziału.

Operacje obronne opierają się na sile ognia i ruchliwości wojsk. Silne odwody i zgrupowania uderzeniowe podchodzące z głębi, wsparte raketami, artylerią i lotnictwem mają na celu zahamowanie działań zaczepnych wojsk przeciwnika, pozbawić go inicjatywy i załamać jego wolę działań zaczepnych.

Obrona w tym aspekcie traktuje się jako zjawisko tymczasowe i nie wymuszone, lecz każdorazowo podporządkowane natarciu.

3. Operacje specjalne

Oprócz podstawowych /klasycznych/ rodzajów operacji w sztuce operacyjnej odróżnia się szereg rodzajów operacji specjalnych, jak na przykład: desantowe /powietrzno-desantowo, desantowo-morskie i kombinowane/, przeciwdesantowe i lotnicze.

1/ Operacje desantowe są to operacje o charakterze zaczepno-obronnym, prowadzone zwykle w ramach operacji zaczepnych /strategicznych i frontowych/.

Ich istota polega na tym, że wojska specjalne /powietrzno-desantowe, desantowo-morskie, wojska lądowe - związki taktyczne, oddziały/ są przerzucane za pomocą transportu powietrznego lub morskiego /bądź kombinowanym sposobem/ na teren nieprzyjaciela, na ważną rubież lub do ważnego rejonu /obiektu/. Celem operacji desantowej może być opanowanie ważnej rubieży i utworzenie przyczółka do działań głównych zgrupowań wojsk, opanowanie i utrzymanie do czasu podejścia sił głównych ważnego obiektu bądź rejonu o znaczeniu strategicznym lub operacyjnym w głębi terytorium

nieprzyjaciela. Zadania tego rodzaju operacji mogą sprowadzać się do:

- związania w walce odwodów nieprzyjaciela oraz unieemożliwienia lub opóźnienia ich ruchu w kierunku linii styczności zasadniczych zgrupowań walczących stron;

- zdeorganizowania komunikacji, a przez to pozbawienia przeciwnika możliwości przerzutu wojsk transportem lądowym, powietrznym i morskim oraz możliwości zaopatrywania głównych zgrupowań wojsk;

- stworzenie warunków dla głównych nacierających zgrupowań do oskrzydlenia lub obejścia zgrupowania wojsk nieprzyjaciela;

- utworzenia nowego frontu działań;

- opanowania baz raketowo-jądrowych, lotnisk itp. nieprzyjaciela.

Do operacji desantowych zalicza się: operacje powietrzno-desantowe, morsko-desantowe i kombinowane.

Operacje powietrzno-desantowe mają na celu przerzut wojsk powietrzno-desantowych lub oddziałów /związków taktycznych/ wojsk lądowych, bądź też jednych i drugich na tyły nieprzyjaciela dla wykonania zadań o charakterze operacyjnym lub taktycznym. Operacje powietrzno-desantowe są z reguły częścią operacji zaczepnej frontu /armii/. Obejmują one wszystkie etapy - od załadowania, przerzutu i wyładowania aż do wykonania zadań operacji i osiągnięcia celu operacji desantowej włącznie.

Operacje desantowo-morskie obejmują analogiczne etapy ich przeprowadzania, jak operacje powietrzno-desantowe, z tym, że ich celem bywa zwykle wysadzenie i działanie desantu /wojsk

desantowo-morskich, związków i oddziałów wojsk lądowych/ na wybrzeżu /wyspach/ przeciwnika. Operacje desantowo-morskie /w skali operacyjnej i taktycznej/ stanowią część operacji zaczepnej frontu /armii/.

2/ Operacje przeciwdesantowe organizowane są wspólnym wysiłkiem różnych rodzajów sił zbrojnych /lądowych, lotniczych, marynarki wojennej/ w celu rozbicia operacyjnego lub taktycznego desantu nieprzyjaciela. W naszych warunkach mogą to być: obrona przeciwdesantowa Wybrzeża oraz operacje przeciwdesantowe w głębi terytorium PRL /głównie o charakterze taktycznym/, oraz operacje przeciwdesantowe w strefie tyłów frontu /armii/.

Operacja przeciwdesantowa obejmować może następujące etapy: niszczenie desantów /morskich, powietrznych, kombinowanych/ nieprzyjaciela w czasie załadowania, desantowania /transportowania drogą morską lub powietrzną/, wyładowania oraz w rejonach rozwijających się działań.

Operacje przeciwdesantowe mogą prowadzić wojska frontu/armii/, w swoich pasach działania, oraz wojska obrony kraju /wojska obrony wewnętrznej, wojska OPK, marynarka wojenna oraz oddziały i pododdziały obrony terytorialnej wojskowej i cywilnej/ - na całym terytorium kraju.

3/ Operacje lotnicze mogą być prowadzone na szczeblu strategicznym /z reguły/ i operacyjnym /w ramach strategicznej operacji lotniczej/ - zgodnie z zamiarem i planami dowództwa lotniczego. W naszych warunkach operacje lotnicze należą raczej do nietypowych. Celem tych operacji może być zdobycie panowania w powietrzu oraz dezorganizacja i niszczenie obiektów strategicznych na TDW.

III. PRZYGOTOWANIE WOJSK

W czasie pokoju /w okresie poprzedzającym wybuch wojny/ sztuka operacyjna skupia główny wysiłek /w teorii i praktyce/ na problematyce przygotowania wojsk.

Pod pojęciem "przygotowanie wojsk" przyjęto rozumieć całości kształt działalności kierowniczych organów MON /szczebel strategiczny i operacyjny/ oraz dowództw okręgów wojskowych i dowództw rodzajów sił zbrojnych /szczebel operacyjny/ w siłach zbrojnych, mający na celu przygotowanie ich do przyszłych działań. Główna dziedzina - to szkolenie operacyjne i taktyczno-bojowe wojsk, utrzymanie ich w wysokiej stałej gotowości bojowej oraz wyrobienie /poprzez szkolenie i wychowanie/ u żołnierzy wysokich walerów moralno-politycznych i bojowych.

1. Szkolenie wojsk

Uzyskanie celów i efektów szkoleniowo-wychowawczych zapewnia sprawne funkcjonujący system szkolenia, bazujący zarówno na strukturze współdziałających ze sobą instytucji, jak również i przede wszystkim na odpowiednio przygotowanej i zdolnej kadrze, regulującej cały proces szkoleniowy w siłach zbrojnych w relacji poziomej i pionowej. Pod pojęciem "proces szkolenia" rozumie się funkcjonalny spójny układ oparty na strukturze instytucjonalnej, realizujący koncepcję, programowanie, planowanie oraz nauczanie, kierowanie i kontrolę zadań szkoleniowych. Innymi słowy - w procesie szkolenia łączą się ze sobą w logiczną całość podmioty /nauczający i uczący się/, przedmioty, metody i środki szkolenia. W efekcie realizacji procesu szkolenia rodzi się model

współczesnego pola bitwy /walki/, współczesnej operacji /walki/, a równocześnie uzyskuje się wyszkolonego żołnierza, wyszkolony pododdział, oddział i związek taktyczny, zgrany okręg wojskowy /związek operacyjny/, dobrze wyszkolone Siły Zbrojne PRL.

Niezmiernie ważne tu jest zapewnienie spójnego logicznie i treściowo, scementowanego "tkanką łączną" - metodyką, schematu organizacyjno-funkcjonalnego procesu szkolenia, stanowiącego swoistą "strukturę technologiczną" całego systemu szkolenia sił zbrojnych.

Cechą ogólną struktury systemu szkolenia jest jej adekwatność do trójczłonowej struktury sztuki wojennej. Uwzględnia ona szkolenie szczebla strategiczno-operacyjnego /kierowniczej kadry MON/, operacyjnego wojsk oraz dowództw i sztabów frontu, armii, okręgów wojskowych i dowództw /sztabów/ rodzajów sił zbrojnych, jak również szczebla taktycznego /szkolenie taktyczne związków taktycznych i oddziałów oraz szkolenie taktyczno-bojowe pododdziałów/.

W sensie merytoryczno-przedmiotowym odróżnia się szkolenie ogólnowojskowe i specjalistyczne.

Zadania szkolenia w Siłach Zbrojnych PRL - corocznie określa Minister Obrony Narodowej w dyrektywach /rozkazach/ szkoleniowych.

2. Gotowość bojowa wojsk

Samo pojęcie "gotowość bojowa" nabiera właściwego znaczenia dopiero w kontekście obiektu /wojsk, środka walki itp./, jakiego ona dotyczy. Dlatego też rodzaje składników gotowości bojowej i ich treści mogą być różne, Co innego znaczy gotowość bojowa np.

wyrzutni raketowej /nr 1,2,3 i inne/, co innego, - samolotu, a jeszcze co innego - pododdziału, oddziału, związku taktycznego i związku operacyjnego /ogólnowojskowego, rodzaju sił zbrojnych i rodzaju wojsk/.

Ogólnie - gotowość bojowa wojsk oznacza poziom ich gotowości do podjęcia typowych /przewidzianych/ dla nich działań. Typowe składniki gotowości bojowej wojsk to: stan moralno-polityczny, poziom wyszkolenia i wyposażenia, stan ukończenia oraz stopień zabezpieczenia kwatermistrzowskiego i technicznego.

Po to, aby w czasie pokoju być gotowym do ewentualnego niespodziewanego napadu nieprzyjaciela /zaskoczenia/ na lądzie, morzu i w powietrzu utrzymuje się odpowiednią ilość sił i środków w stałej gotowości bojowej, zdolnych do odparcia i udaremnienia tego napadu. Wojska, postawione w stan stałej gotowości bojowej, mają różne stopnie gotowości bojowej. Zależą one od zadań /operacyjnych, taktycznych, bojowych, mobilizacyjnych/, które zostały postawione konkretnym związkom operacyjnym i taktycznym oraz poszczególnym oddziałom, pododdziałom i załogom /obsługom/ uzbrojenia i sprzętu bojowego.

W warunkach bezpośredniego zagrożenia /z zasady/ lub w innych przypadkach /ćwiczenia i manewry o znaczeniu operacyjnym/ wojska przechodzą w stan podwyższonej lub bezpośrednio pełnej gotowości bojowej. Przejście do tych stanów gotowości bojowej wymaga częściowego lub całkowitego zrealizowania zamierzeń mobilizacyjnych, różnych co do treści, formy organizacyjnej i sposobów dla różnych jednostek organizacyjno-bojowych.

Osiągnięcie kolejnych stanów gotowości bojowej może następować w miejscach stałej dyslokacji jednostek /sztabów, instytucji wojskowych/, w rejonach alarmowych i innych wyznaczonych rejonach /ześrodkowania, mobilizacji/. Będzie ono przebiegać z zasady w czasie dyrektywnym, określonym w dokumentach planowania osiągnięcia kolejnych stanów i wyższych stopni gotowości bojowej w postaci normatywów czasowych lub też mogą być - w zależności od rozwoju sytuacji polityczno-militarnej na TDW i na świecie - inne wskazówki dyrektywne, wydłużające lub skracające czasy i określające inne sposoby realizacji zadań związanych z osiągnięciem pełnej gotowości bojowej wojsk i ich operacyjnym rozwijaniem operacyjnym, niż to zostało określone w odpowiednich planach operacyjnych.

x

x

x

Rozwój sztuki operacyjnej jest uzależniony między innymi od charakteru przyszłej wojny i poglądów na jej prowadzenie, stanu naszych sił zbrojnych, stanu sił zbrojnych prawdopodobnego przeciwnika, uzyskanych doświadczeń z wojen poprzednich oraz od specyficznych właściwości kierunków strategicznych /operacyjnych/ ewentualnych przyszłych działań wojennych.

W wyniku szeroko zakrojonej pracy naukowo-badawczej i uogólnienia materiałów z pierwszej i drugiej wojny światowej oraz przeprowadzonych wielu poważnych ćwiczeń w Siłach Zbrojnych PRL i w ramach Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw-

członków Układu Warszawskiego, rozwinęła się naukowo uzasadniona teoria sztuki operacyjnej, ujmującą - między innymi - teorię przygotowania i prowadzenia operacji frontowych i armijnych.

Niemniej, istnieją obiektywne trudności jednoznacznego teoretycznego formułowania poszczególnych zagadnień sztuki operacyjnej. Wynika to z ciągłych zmian charakteru współczesnego pola walki, powodujących konieczność przewartościowywania wielu pojęć z zakresu sztuki wojennej. W fachowej literaturze wojskowej ostatnich lat można spotkać dużo różnych, często bardzo kontrowersyjnych opinii i poglądów na sztukę operacyjną. Niektórzy autorzy twierdzą np., że sztuka operacyjna, zwłaszcza w warunkach wojny raketowo-jądrowej, straciła na aktualności. Ponadto należy stwierdzić fakt, że na Zachodzie w terminologii wojskowej nie występuje pojęcie "sztuka operacyjna" jako dyscyplina nauki i dziedzina praktyki. Pojęcie to obejmuje tam kategorię działania organów dowodzenia i wojsk, oznaczającą dynamiczność i ciągłość działań w sferze strategii wojennej i taktyki.

Wydaje się, że - odrzucając poglądy i doświadczenia w tej dziedzinie armii państw zachodnich, jako niesłuszne, rodzące się w innych kryteriach klasowych i innej świadomości niż nasza - należałoby jednocześnie nadążyć za postępem naukowo-technicznym i dotrzymywać kroku temu postępowi w dziedzinie naszej, socjalistycznej sztuki wojennej i jej oddzielnych dyscyplinach /dziedzinach/: strategii, sztuki operacyjnej i taktyki. Chodzi tu nie tylko o aktualizowanie wciąż zmieniających się treści, metod i form organizacyjnych, adekwatnych do wdrażanej do wojsk

techniki, lecz również o wzbogacanie i porządkowanie związanych z nimi pojęć i języka wojskowego, w którym zawarta jest myśl operacyjna oraz wola dowódców i sztabów różnych szczebli organizacyjnych.

ROZMACH OPERACJI NA ZACHODNIM TDW
/wariant/

Kierunek strategiczny	głębokość	szerokość	Kierunki operacyjne	Ilość oper. armii	Poj.w dyw.	Ilość oper. armii	Operacje frontowe			
							Średnie tempo km/dobę	z użyciem broni jądrowej	Srednie tempo km/dobę	z użyciem broni jądrowej
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
							z użyciem broni jądrowej	z użyciem broni jądrowej	z użyciem broni jądrowej	z użyciem broni jądrowej
PÓŁNOČNY	1200	130-160	1. Jutlandzki	1-2/z op. des.	5-7	3-4	60-70	30-40	8-10	15-20
			2. Nadmorski	2	8-12	2	60-80	30-50	7-9	11-19
			3. Francusko-nadmorski	2	8-13	2	60-80	30-50	7-9	11-19
CENTRALNY	1200-1300	250-400	1. Berlińsko-ruhrska	2	12-15	3	40-50	20-30	7-9	12-18
			2. Drezdeńsko-frankfurcka	1	6-10	3	40-50	20-30	7-9	12-18
			3. Zachodnio-francuska	3	12-18	3	60-80	30-50	11-14	17-28
POŁUDNIOWY	1100	220-450	1. Pilzneńsko-stuttgarcka	1	7-11	3-4	30-40	20-30	15-19	19-29
			2. Północno-alpejska	2-3	6-11	3-4	30-40	20-30	15-19	19-29

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	1100	220- 450	3. Liońsko- marsylski	2	6-9	2	60-80	30-50	7-10	11-19
POŻUDNIOWY				x/						

x/ Na kierunku Jutlandzkim oraz Liońsko-marsylskim głębokości pozwalają na przeprowadzenie "drugich" operacji armijnych, jednak względy /cele/ operacyjno-strategiczne przemawiają za przeprowadzeniem jednej operacji na całą głębokość.

Wykaz literatury

1. Siemionow - Radziecka sztuka operacyjna, wyd. MON W-wa 1961 r.
2. Płk dr Landański - Podstawowe założenia współczesnej sztuki operacyjnej - wyd. ASG, 1970 r.
3. Płk dr Nożko K. - Właściwości operacji zaczepnej armii pancerniej, wyd. ASG, 1970 r.
4. Płk dypl. Bentkowski - Operacyjne rozwinięcie wojsk armii i frontu, wyd. ASG, 1971 r.
5. Płk dr Wiśniewski E. - Rozważenia o obronie - Myśl Wojskowa nr 9 z 1971 r.
6. Płk dypl. Gołąb Z. - O aktywności obrony, Myśl Wojskowa nr 12 z 1971 r.
7. Płk dr Bidziński B. - Niektóre problemy współczesnej obrony - Myśl Wojskowa nr 2 z 1972 r.
8. Płk dr Wiśniewski E. - Dyskusja o obronie - Myśl Wojskowa, nr 11 z 1972 r.
9. Materiały ze szkolenia zbiorowego kierowniczej kadry WP przeprowadzonego w lutym 1969 r., wyd. Sztab Gen., W-wa 1970 r.
10. Materiały szkoleniowe z kursu w ASG im. K. Woroszyłowa ZSRR, wyd. Sztab Gen., W-wa 1970 r.
11. Przeglądy informacyjne ASG nr nr 15/66 i 1/67.

BIBLIOTEKA NAUKOWA ASB WP
Archiwum Działu Zbiorów Specjalnych
Nr ewid. 40867

